

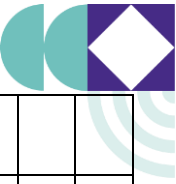
NEDERLANDS

Schrijven

KO De kleuters kunnen 1.2.1 een dynamische pengreep hanteren. 1.2.2 in een correcte schrijfhouding zitten. 1.2.3 rechte en gebogen lijnen maken binnen liniatuur. 1.2.4 schrijfpatronen maken binnen liniatuur. 1.2.5 egaal binnen de lijntjes kleuren. 1.2.6 arceren met rechte lijnen. 1.2.7 de schrijfrichting hanteren.	L4 De leerlingen kunnen 1.2.1 letters, woorden en zinnen schrijven tussen de grondlijn en hulplijnen. 1.2.2 kleine letters, hoofdletters, cijfers, reken- en leestekens, volgens een correcte route schrijven binnen een volledige liniatuur. 1.2.3 een regelmatig handschrift hanteren met de juiste spatiëring binnen en tussen woorden. 1.2.4 de kantlijn en witruimtes hanteren in schriften.	L6 De leerling kan 1.2.1 vlot en regelmatig zonder hulplijnen schrijven op een enkele grondlijn. 1.2.2 het schrijftempo en de vormgevingskwaliteit op elkaar afstemmen. 1.2.3 een digitale tekst schrijven.
---	--	---

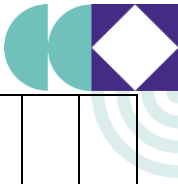
Handschrift en digitale vaardigheden

MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.2.1			NL.142		Herkennen een dynamische pengreep. MIA <i>Dynamische pengreep:</i> <ul style="list-style-type: none"> doseren van de spierspanning van de vingers met soepele vingers en pols schrijfgerief tussen duim en wijsvinger Te hanteren begrippen de duim, de vingers, de wijsvinger, de hand, de pols									
KO 1.2.1			NL.143		Gebruiken een dynamische pengreep bij het schrijven.									
KO 1.2.3		LO.0 16	NL.144		Schrijven rechte en gebogen lijnen tussen twee lijnen.									
KO 1.2.4		LO.0 16	NL.145		Schrijven patronen tussen twee lijnen.									
KO 1.2.5		LO.0 16	NL.146		Kleuren egaal.									
KO 1.2.5		LO.0 16	NL.147		Kleuren binnen de lijntjes.									

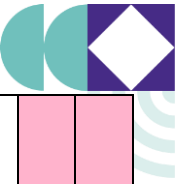

KO 1.2.6		LO.0 16	NL.148	Arceren met rechte lijnen.																	
KO 1.2.7	NL.12 3		NL.149	Beschrijven de schrijfrichting. MIA <i>Schrijfrichting:</i> <ul style="list-style-type: none">• van links naar rechts• van boven naar beneden• pagina na pagina Te hanteren begrippen van links, naar rechts, van boven, naar beneden, van voor, naar achter																	
KO 1.2.7			NL.150	Schrijven volgens het principe van schrijfrichting.																	
KO 1.2.2	LO.01 6 LO.01 7	LO.0 99	NL.151	Illustreer een correcte schrijfhouding. MIA <i>Correcte schrijfhouding:</i> <ul style="list-style-type: none">• een goede zithouding• afstand tussen ogen en schrijfhand Voorbeelden <ul style="list-style-type: none">• Lex zit mooi recht, met het onderste deel van de rug tegen de rugleuning van de stoel, het bovenlichaam licht voorovergebogen en de buik op een vuistbreedte afstand van de tafel. De voeten staan naast elkaar, plat op de grond. De onderarmen rusten op de tafel terwijl de ellebogen net op of net buiten de tafel liggen. Het hoofd is licht gebogen.• Lumi controleert met een meetlat of de afstand tussen de ogen en de schrijfhand van Fré ongeveer 30 cm meet. 'Dat is de ideale afstand om te schrijven', zegt de juf.																	
KO 1.2.2	LO.01 6 LO.01 7	LO.1 02	NL.152	Passen een correcte schrijfhouding toe.																	
	LL.042	LO.0 17	NL.153	Illustreer een gepaste positie van het schrijfpoppervlak. Voorbeelden <i>Gepaste positie van het schrijfpoppervlak:</i> <ul style="list-style-type: none">• rechtshandigen leggen hun schrijfpoppervlak iets schuin gedraaid naar de kant van de schrijfhand• linkshandigen die boven de regel schrijven leggen hun schrijfpoppervlak iets schuin gedraaid naar de kant van de schrijfhand																	

				<ul style="list-style-type: none"> linkshandigen die onderhands schrijven leggen hun schrijfpoppervlak iets schuin gedraaid weg van de schrijfhand 											
		LO.0 17	NL.154		Passen een gepaste positie van het schrijfpoppervlak toe.										
		LO.0 17	NL.155		Beschrijven de functie van de niet-schrijfhand. MIA <i>Functie van de niet-schrijfhand:</i> <ul style="list-style-type: none"> om het schrijfpoppervlak te fixeren zodat het niet verschuift om het schrijfpoppervlak na iedere regel een stukje omhoog te schuiven 										
		LO.0 17	NL.156		Gebruiken de niet-schrijfhand als ondersteuning bij het schrijven.										
			NL.157		Herkennen verschillende schrijfmaterialen. MIA <i>Schrijfmaterialen:</i> <ul style="list-style-type: none"> schrijfgerief schrijfpoppervlakken 										
	LL.096		NL.158		Beschrijven welke schrijfmaterialen geschikt zijn in functie van het resultaat. MIA <i>Schrijfmaterialen:</i> <ul style="list-style-type: none"> schrijfgerief schrijfpoppervlakken 										
	LL.096 LO.01 6		NL.159		Gebruiken verschillende schrijfmaterialen.										
	LO.01 6 LO.01 7		NL.160		Zetten geschikte schrijfmaterialen in om een tekst te creëren. Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> Liam merkt dat schrijven met een wasco of dikke stift op een post-it niet goed werkt, omdat dit schrijfmateriaal te dik is voor het kleine papiertje. Sofie gebruikt een whiteboardstift in plaats van een gewone stift om te schrijven op een whiteboard, omdat de inkt uitwisbaar moet zijn. 										
L4 1.2.2	NL.04 4 NL.04 5 NL.23 8 WI.02 4		NL.161		Illustreren de correcte route bij het schrijven. MIA <i>Correcte route:</i> <ul style="list-style-type: none"> kleine letters, cijfers leestekens: het punt, het vraagteken, het uitroepteken rekentekens 										

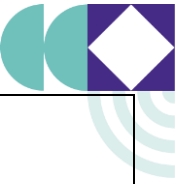

					Te hanteren begrippen omhoog, omlaag, (naar) boven, (naar) onder, rond, gebogen, de lijn, de lus, schuin										
L4 1.2.2	NL.04 5 NL.04 6 NL.23 4 NL.23 9		NL.162		Illustreren de correcte route bij het schrijven. MIA <i>Correcte route:</i> <ul style="list-style-type: none"> • hoofdletters • leestekens: de komma 										
L4 1.2.2	NL.04 6 NL.23 9		NL.163		Illustreren de correcte route bij het schrijven. MIA <i>Correcte route:</i> <ul style="list-style-type: none"> • leestekens: het dubbele punt 										
L4 1.2.1		LO.0 17	NL.164		Illustreren het schrijven binnen een volledige liniatuur. MIA <i>Volledige liniatuur:</i> de grondlijn en de hulplijnen Te hanteren begrippen de grondlijn, de hulplijnen										
L4 1.2.2	NL.23 9 NL.52 0 NL.52 1 WI.02 4 WI.08 7 WI.27 3 WI.27 6	LO.0 17	NL.165		Schrijven volgens de correcte route tussen een volledige liniatuur. MIA <i>Schrijven:</i> <ul style="list-style-type: none"> • kleine letters, cijfers • leestekens: het punt, het vraagteken, het uitroepteken • letters, woorden en zinnen • rekestekens 										
L4 1.2.2	NL.23 4 NL.23 8 NL.52 0 NL.52 1 WI.02 4 WI.33 0	LO.0 17	NL.166		Schrijven volgens de correcte route tussen een volledige liniatuur. MIA <i>Schrijven:</i> <ul style="list-style-type: none"> • kleine letters, hoofdletters, cijfers • leestekens: het punt, het vraagteken, het uitroepteken • letters, woorden en zinnen • rekestekens 										

				Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> • Camille leert sneller schrijven, terwijl haar persoonlijk handschrift regelmatig en duidelijk blijft. • Sylvie schrijft heel snel, maar moet alert blijven om duidelijk en regelmatig te schrijven. 													
		LL.05 8	NL.174		Corrigeren het eigen handschrift in functie van leesbaarheid.												
	LL.054		NL.175		Voorbeeld Robbe en Lex maken een interview voor op de klasblog. Lex stelt de vragen en Robbe neemt notities. Robbe weet dat hij in een vlot tempo moet schrijven om het gesprek te kunnen volgen. Hij weet ook dat hij leesbaar moet schrijven, zodat ze nadien de notities kunnen overtypen op de computer.												
L6 1.2.3		IT.04 3 NL.3 02 NL.3 03	NL.176		Schrijven digitale teksten.												

KO	L4 De leerlingen kunnen 1.2.5 de volgende categorieën van woorden spellen: <ul style="list-style-type: none"> • woorden met een hoofdletter: persoonsnamen, titels van boeken en films, aardrijkskundige namen, feestdagen, talen en taalvariëteiten; • woorden met gedekte en vrije klinkers in open en gesloten lettergrepen; • woorden met een doffe klank in: <ul style="list-style-type: none"> ○ open en onbeklemtoonde lettergrepen; ○ voor- en achtervoegsels; ○ -eren,-elen,-enen; ○ frequente woorden. < bv. me, moeten, gevaar, voorzichtig, innerlijk, kinderen, meubelen, tekenen, avond > • woorden met tweetekenklanken: ei, ij, ou, au, eu, ui; • woorden met lettergroepen: aai, oei, ooi, eeuw, ieuw; • woorden met meerdere medeklinkers vooraan, in het midden, en achteraan; 	L6 De leerling kan 1.2.4 de volgende categorieën van woorden spellen: <ul style="list-style-type: none"> • woorden met hoofdletters: afleidingen van aardrijkskundige namen, namen van historische gebeurtenissen, namen van bedrijven, gebouwen en merken; • woorden die anders uitgesproken worden dan geschreven; < bv. station, actie, concert, succes, accu, quotiënt, examen, journaal, team, premier > • woorden met vrije klinkers ee, o, u, ie, i, oe, ai, in een open of gesloten lettergreep; < bv. café, diner, trainen, ruw, eventueel, fabrikant, radio, historisch, baby, bijzonder, journaal, militair > • woorden met de achtervoegsels -isch(e), -air(e), -iaal, -eaal, -ueel, -ieel; • vakspecifieke woorden uit het Latijn of Grieks; < bv. fauna, flora, fotografie > • onregelmatige verkleinwoorden; • meervouden op -ie en -ee;
-----------	--	--

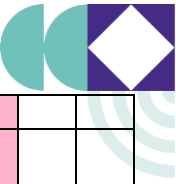
	<ul style="list-style-type: none"> • woorden met medeklinkers eindigend op -b, -p- -d, -t, -g; • woorden met -ng en -nk; • woorden met -ch/-g; • meervouden op -s, 's, -en, -eren; • verkleinwoorden op -je, -tje, -etje, -pje, -kje. <p>1.2.6 spellingregels bij werkwoorden in de tegenwoordige tijd toepassen.</p> <p>1.2.7 zwakke en sterke werkwoorden in de (on)voltooid verleden tijd spellen.</p> <p>1.2.8 zinnen en teksten schrijven met aandacht voor zinsstructuur, gebruik van hoofdletters en interpunctie.</p>	<p>< bv. kopieën en zeeën ></p> <ul style="list-style-type: none"> • afwijkende meervouden; < bv. musca, centra > • frequent gebruikte afkortingen, initiaalwoorden en letterwoorden; • frequent gebruikte woorden met koppelteken, apostrof, trema en accent. <p>1.2.5 spellingregels toepassen bij frequente werkwoorden in tegenwoordige, verleden, voltooid en toekomstige tijd.</p> <p>1.2.6 samengestelde zinnen en teksten schrijven met aandacht voor zinsstructuur, gebruik van hoofdletters en interpunctie.</p> <p>De leerling kent</p> <p>1.4.5 spelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> • interpunctietekens: dubbele aanhalingstekens, haakjes; • woordtekens: trema, koppelteken, apostrof, accent, soorten afkortingen.
--	--	---

Correct schrijven

Spelling van woorden

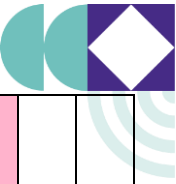
MD/GO!		Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
Spelling van woorden met klankzuivere klinkers en medeklinkers													
	NL.01 9 NL.02 0 NL.02 1 NL.02 2 IT.03 6	NL.177		<p>Schrijven voor hen belangrijke woorden als globale eenheden.</p> <p>Te hanteren begrippen het woord, de letter</p> <p>Voorbeelden <i>Voor hen belangrijke woorden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • de eigen naam, namen van voor hen belangrijke mensen, naamwoorden van voor hen belangrijke mensen zoals papa, oma, tante... kopiëren door letters te stempelen, met losse letters te leggen, met een toetsenbord te typen, na te tekenen in kapitalen • themawoorden kopiëren door letters te stempelen, met losse letters te leggen, met een toetsenbord te typen, na te tekenen met schrijfmaterialen 									
L4 1.2.5	NL.02 9 NL.21 4	NL.178		<p>Schrijven klankzuivere woorden met één lettergreep.</p> <p>MIA</p>									

					<p><i>Klankzuivere woorden met één lettergreep:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • MK-woorden • KM-woorden • MKM-woorden • inclusief woorden met ui, oe, eu <p>Te hanteren begrippen de klank, de medeklinker, de klinker</p>														
L4 1.2.5	NL.02 9		NL.179		<p>Schrijven klankzuivere woorden met één lettergreep door middel van foneem-grafeemkoppeling.</p> <p>MIA <i>Schrijven:</i> woorden die ze nog niet eerder hebben gezien</p> <p>Voorbeelden <i>Woorden die ze nog niet eerder hebben gezien:</i> Ik ken de letters s, m, aa, r, v en maak zelf nieuwe woorden zoals vaar, vaas, raam; Ik leerde het woord 'om' en kan nu ook kom, som en sok maken.</p>														
L4 1.2.5	NL.03 2		NL.180		Schrijven klankzuivere woorden met meerdere lettergrepen.														
					Spelling van woorden met niet-klankzuivere klinkers en medeklinkers														
L4 1.2.5			NL.181		<p>Illustreer de verlengingsregel bij woorden die eindigen op een t-/d- of p-/b- klank.</p> <p>Te hanteren begrippen de medeklinker, de klinker</p> <p>Voorbeelden <i>Verlengingsregel:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Schrijf ik paart of paard? Bij verlenging hoor ik paard<u>en</u>, dus schrijf ik paard<u>↓</u>. • Schrijf ik rib of rip? Bij verlenging hoor ik rib<u>ben</u>, dus schrijf ik rib<u>↓</u>. 														
L4 1.2.5			NL.182		Passen de verlengingsregel toe bij woorden die eindigen op een t-/d- of p-/b- klank.														
L4 1.2.5		NL.185	NL.183		<p>Illustreer de verdubbelingsregel voor medeklinkers voorafgegaan door een gedekte klinker.</p> <p>Te hanteren begrippen de korte klinker, de lange klinker, de open lettergreep, de gesloten lettergreep, de dubbele medeklinker</p> <p>Voorbeelden <i>(woorden met) medeklinkers voorafgegaan door een gedekte klinker</i></p>														

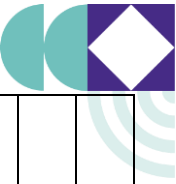
					bommen, takken, padden, ladder, teller													
L4 1.2.5		NL.186	NL.184		Passen de verdubbelingsregel voor medeklinkers voorafgegaan door een gedekte klinker toe.													
L4 1.2.5		NL.183	NL.185		<p>Illustreren de verenkeliingsregel voor vrije klinkers.</p> <p>MIA <i>Vrije klinker:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> vrije klinker in een woord vrije klinker op het einde van een woord <p>Voorbeelden <i>(woorden met) Vrije klinkers:</i> Bomen, taken, paden, lader, teler, auto, na, nu</p>													
L4 1.2.5		NL.184	NL.186		Passen de verenkeliingsregel voor ongedekte klinkers toe.													
Spelling van verkleinwoorden																		
L4 1.2.5		NL.529	NL.187		<p>Illustreren het vormen van regelmatige verkleinwoorden.</p> <p>MIA <i>Regelmatige verkleinwoorden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> op -je, op -tje op -pje op -etje <p>Te hanteren begrip het verkleinwoord</p>													
L4 1.2.5	NL.50 3	NL.534	NL.188		<p>Illustreren het vormen van onregelmatige verkleinwoorden.</p> <p>MIA <i>Vorming van onregelmatige verkleinwoorden:</i> Bij het achtervoegsel -kje valt de g van het wordeinde -ng in het grondwoord weg.</p> <p>Voorbeelden <i>Onregelmatige verkleinwoorden:</i> koning – koninkje, ketting – kettinkje</p>													

					<p>Meervouden van zelfstandige naamwoorden met verandering van betekenis: been > beenderen – benen Zelfstandige naamwoorden die geen meervoud hebben: ongedierte Zelfstandige naamwoorden die geen enkelvoud hebben: mazelen, hersenen</p>													
L6 1.2.4			NL.194		<p>Illustreren het vormen van meervouden van woorden op -ie, -ee.</p> <p>Voorbeelden Meervouden van woorden op -ie, -ee: zee > zeeën; kopie > kopieën</p>													
L6 1.2.4	NL.22 5		NL.195		<p>Illustreren het vormen van woorden met een afwijkende meervoudsvorm.</p> <p>Voorbeelden Woorden met een afwijkende meervoudsvorm: museum > musea; centrum > centra</p>													
L6 1.2.4			NL.196		Schrijven meervouden.													
Spelling van werkwoordsvormen																		
L4 1.2.6 L6 1.2.5		NL.509 NL.533 NL.539	NL.197		<p>Illustreren het vervoegen van werkwoorden in de onvoltooid tegenwoordige tijd.</p> <p>MIA Vorming van werkwoorden in de onvoltooid tegenwoordige tijd: stam + uitgang</p> <p>Te hanteren begrippen het werkwoord, de persoonsvorm, de stam, de uitgang, de tegenwoordige tijd, de infinitief</p> <p>Voorbeelden Werkwoorden in de onvoltooid tegenwoordige tijd: ik werk, jij denkt, hij gaat, wij wandelen, jullie eten, zij dromen</p>													
L4 1.2.6 L6 1.2.5			NL.198		Schrijven werkwoorden in de onvoltooid tegenwoordige tijd.													
L4 1.2.6 L6 1.2.5		NL.509 NL.535 NL.538 NL.539	NL.199		<p>Illustreren het vervoegen van werkwoorden in de voltooid tegenwoordige tijd.</p> <p>MIA Vorming van werkwoorden in de voltooid tegenwoordige tijd: vervoeging van 'hebben' of 'zijn' in de onvoltooid tegenwoordige tijd + voltooid deelwoord</p> <p>Te hanteren begrippen</p>													

				de voltooid tegenwoordige tijd, het voltooid deelwoord														
				Voorbeelden <i>Werkwoorden in de voltooid tegenwoordige tijd:</i> ik heb gewerkt, ik ben gekomen														
L4 1.2.6 L6 1.2.5			NL.200	Schrijven werkwoorden in de voltooid tegenwoordige tijd.														
L4 1.2.7 L6 1.2.5		NL.509 NL.534 NL.539	NL.201	Illustreren het vervoegen van zwakke werkwoorden in de onvoltooid verleden tijd. MIA <i>Vorming van zwakke werkwoorden in de onvoltooid verleden tijd:</i> <ul style="list-style-type: none"> • stam + uitgang • zonder klankverandering Te hanteren begrip de verleden tijd Voorbeelden <i>Werkwoorden in de onvoltooid verleden tijd:</i> ik werkte, wij wandelden, zij droomden														
L4 1.2.7 L6 1.2.5		NL.509 NL.534 NL.539	NL.202	Illustreren het vervoegen van sterke werkwoorden in de onvoltooid verleden tijd. MIA <i>Vorming van sterke werkwoorden in de onvoltooid verleden tijd:</i> <ul style="list-style-type: none"> • stam + uitgang • met klankverandering Voorbeelden <i>Sterke werkwoorden in de onvoltooid verleden tijd</i> jij dacht, hij ging, jullie aten														
L4 1.2.7 L6 1.2.5			NL.203	Schrijven werkwoorden in de onvoltooid verleden tijd.														
L4 1.2.7 L6 1.2.5		NL.509 NL.536 NL.538 NL.539	NL.204	Illustreren het vervoegen van werkwoorden in de voltooid verleden tijd. MIA <i>Vorming van werkwoorden in de voltooid verleden tijd:</i> vervoeging van 'hebben' of 'zijn' in de onvoltooid verleden tijd + voltooid deelwoord Te hanteren begrip														

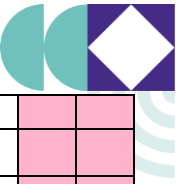
				de voltooid verleden tijd															
				Voorbeelden <i>Werkwoorden in de voltooid verleden tijd:</i> ik had gewerkt, ik was gekomen.															
L4 1.2.7 L6 1.2.5			NL.205	Schrijven werkwoorden in de voltooid verleden tijd.															
L6 1.2.5		NL.537 NL.540	NL.206	Illustreer het vervoegen van werkwoorden in de toekomstige tijd. MIA <i>Vorming van werkwoorden in de onvoltooid tegenwoordig toekomstige tijd:</i> vervoeging van het werkwoord zullen + infinitief Te hanteren begrippen de infinitief, de toekomstige tijd															
L6 1.2.5			NL.207	Schrijven werkwoorden in de toekomstige tijd.															
L6 1.2.5			NL.208	Tonen hun kennis van spellingsregels van frequente werkwoorden in de tegenwoordige, verleden, voltooide en toekomstige tijd in verschillende contexten. Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> In de klas werken de leerlingen rond het brede thema 'Toen, nu en binnenkort'. Amir, Jackson en Robin onderzoeken hoe onze kustlijn zich doorheen de tijd verlegde. Ze schrijven daarover een artikel voor op de klasblog. Bij het schrijven letten ze op de spelling van de werkwoorden in de verschillende tijden. Nadia koos ervoor om een verhaal te schrijven over haar moeder, haar grootmoeder en zichzelf wanneer ze 8 jaar oud waren. Daarin vergelijkt ze het leven van haar grootmoeder, haar moeder en zichzelf. Na het schrijven kijkt Nadia na of ze telkens de juiste spelling van de werkwoorden in de verschillende tijden heeft gebruikt. 															
				Spelling van woorden met specifieke lettercombinaties															
L4 1.2.5	NL.03 3		NL.209	Schrijven woorden met een medeklinkercluster vooraan of achteraan. Voorbeelden <i>Woorden met een medeklinkercluster vooraan:</i> de <u>k</u> raan, de <u>t</u> rap, de <u>s</u> trik <i>Woorden met een medeklinkercluster achteraan:</i> de po <u>o</u> rt, de berg, her <u>f</u> st															
L4 1.2.5	NL.03 1		NL.210	Schrijven -ng en -nk woorden.															
L4 1.2.5	NL.03 3		NL.211	Schrijven woorden met sch-.															

L4 1.2.5			NL.212		Schrijven woorden met meerdere medeklinkers in het midden. Voorbeelden <i>Woorden met meerdere medeklinkers in het midden:</i> het <u>mask</u> er, het <u>kasteel</u> , <u>onder</u>															
L4 1.2.5			NL.213		Schrijven woorden met au/ou en ei/ij.															
L4 1.2.5	NL.03 1 NL.03 7 NL.17 8		NL.214		Schrijven woorden met meertekenklanken. MIA <i>Meertekenklanken:</i> <ul style="list-style-type: none"> • aai • ooi • oei • eeuw • ieuw • uw • eu • ui • oe 															
L4 1.2.5			NL.215		Schrijven -ch/-g en -cht/-gt woorden.															
			NL.216		Schrijven woorden die eindigen op -teit en -heid.															
			NL.217		Schrijven laagfrequente woorden met een dubbele medeklinker. Voorbeelden <i>Laagfrequente woorden met een dubbele medeklinker:</i> onmiddellijk, het parallellogram, de professor															
L6 1.2.4		NL.504	NL.218		Schrijven woorden die eindigen op -isch(e), -air(e), -iaal, -eaal, -ueel, -ieel. Te hanteren begrippen het grondwoord, het achtervoegsel															
Spelling van woorden met een doffe klank																				
L4 1.2.5	NL.03 0	NL.527	NL.219		Schrijven de doffe klank in lidwoorden. MIA <i>Lidwoorden:</i> de, het, een															
L4 1.2.5	NL.03 6		NL.220		Schrijven de doffe klank in hoogfrequente woorden.															

					Voorbeelden <i>doffe klank in hoogfrequente woorden:</i> me, de moeder, deze														
L4 1.2.5	NL.03 6		NL.221		Schrijven de doffe klank in onbeklemtoonde lettergrepen, weergegeven door e, i, o of u. Voorbeelden <i>doffe klank in onbeklemtoonde lettergrepen:</i> de dokter, de havik, de avond, de datum														
L4 1.2.5	NL.03 6 NL.50 3		NL.222		Schrijven in woorden met een voor- en/of achtervoegsel de doffe klank. MIA <i>voor- en/of achtervoegsel:</i> <ul style="list-style-type: none"> • ge-, ver-, be- • -elen, -eren, -enen • -ig, -lijk 														
Spelling van leenwoorden en frequente woorden waarin specifieke letter(combinatie)s afwijkend worden uitgesproken																			
L6 1.2.4		NL.041	NL.223		Herkennen frequente leenwoorden. Voorbeelden <i>Frequente leenwoorden:</i> de agenda, de game														
L6 1.2.4		NL.041	NL.224		Herkennen tweeklanken in frequente leenwoorden. Voorbeelden <i>Tweeklanken in frequente leenwoorden:</i> cacao, patio, koala														
L6 1.2.4	NL.04 1		NL.225		Schrijven frequente leenwoorden.														
L6 1.2.4			NL.226		Herkennen frequente woorden met een afwijkende uitspraak van de letters 'g', 'j' en 'ch'. Voorbeelden <i>Frequente woorden met een afwijkende uitspraak:</i> de bagage, de jury, de chauffeur														

L6 1.2.4		NL.227	<p>Herkennen in frequente woorden fonemen die als bepaalde grafemen geschreven worden.</p> <p>MIA <i>Fonemen die als bepaalde grafemen geschreven worden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>k als c</i> • <i>s als c</i> • <i>t als th</i> • <i>i als y</i> • <i>z als s</i> • <i>s als t</i> • <i>ks als cc</i> • <i>k als cc</i> • <i>k als q</i> • <i>kw als qu</i> • <i>ks als x</i> • <i>wr als vr</i> • <i>oo als eau</i> • <i>oo als au</i> • <i>oe als ou</i> • <i>ie als i</i> <p>Voorbeelden <i>Woorden met fonemen die als bepaalde grafemen geschreven worden:</i> cursus, citroen, thuis, systeem, museum, politie, accent, accordeon, quotiënt, aquarium, examen, wreed, bureau, restaurant, journalist, februari</p>																
L6 1.2.4		NL.228	<p>Herkennen in frequente woorden medeklinkers die niet uitdrukkelijk uitgesproken worden.</p> <p>Voorbeelden <i>Frequente woorden met medeklinkers die niet uitdrukkelijk uitgesproken worden:</i> zachtjes, het lichtje</p>																
L6 1.2.4		NL.229	<p>Schrijven woorden waarin specifieke letter(combinatie)s afwijkend worden uitgesproken.</p>																
L6 1.2.4	NL.04 1 NL.06 3	NL.230	<p>Illustreren de oorsprong van woorden uit verschillende vakgebieden.</p> <p>Voorbeelden <i>Oorsprong van woorden uit verschillende vakgebieden:</i></p>																

					fauna en flora uit het Latijn; fotografie uit het Grieks													
L6 1.2.4			NL.231		Schrijven woorden uit verschillende vakgebieden met een oorsprong in het Latijn of Grieks.													
L6 1.2.4 L6 1.4.5	NL.52 6	NL.042	NL.232		<p>Herkennen vaak voorkomende afkortingen, initiaalwoorden en letterwoorden.</p> <p>Voorbeelden <i>afkortingen:</i> a.u.b., bv. <i>initiaalwoorden:</i> EHBO, pc <i>letterwoorden:</i> vip, ufo</p>													
L6 1.2.4 L6 1.4.5	NL.04 2		NL.233		Schrijven vaak voorkomende afkortingen, initiaalwoorden en letterwoorden.													

Hoofdletters en interpunctie

MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
L4 1.2.5	NL.03 5 NL.12 9 NL.16 6 NL.16 7		NL.234		<p>Illustreren de regels voor het gebruik van hoofdletters bij schrijven.</p> <p>MIA <i>Regels voor het gebruik van hoofdletters:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> aan het begin van een zin bij het schrijven van eigennamen van personen bij titels van boeken en films <p>Te hanteren begrippen de hoofdletter, de kleine letter</p> <p>Voorbeelden <i>Gebruik van hoofdletters:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Op een dag gebeurde er iets gek. Erwin Vandenbroucke, Adelinde Loconsole Sjakie en de chocoladefabriek (boek van Roald Dahl) Wonka (film naar het boek van Roald Dahl) 									
L4 1.2.5	NL.16 7 NL.55 9		NL.235		<p>Illustreren de regels voor het gebruik van hoofdletters bij schrijven.</p> <p>MIA <i>Regels voor het gebruik met hoofdletters:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> het eerste woord van een aanhaling aan het begin van een zin 									

	NL.16 3 NL.16 7 NL.24 4				<p><i>Interpunctietekens:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • het dubbele punt • de komma 													
L6 1.2.6	NL.24 5	NL.523	NL.240		<p>Gebruiken interpunctietekens bij het schrijven.</p> <p>MIA <i>Interpunctietekens:</i> de dubbele aanhalingstekens, de haakjes</p>													
L6 1.2.4	NL.16 8	NL.526	NL.241		<p>Schrijven frequent gebruikte woorden met woordtekens.</p> <p>MIA <i>Woordtekens:</i> het trema, het koppelteken, de apostrof, het accent</p> <p>Te hanteren begrippen het trema, het koppelteken, de apostrof, het accent</p>													
L4 1.2.8 L6 1.2.6			NL.242		<p>Tonen hun kennis van spelling in verschillende contexten.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jean-Baptist controleert zijn toets op spelling en merkt dat hij werkwoorden in de verleden tijd correct moet vervoegen om een foutloze tekst te schrijven. • Lena schrijft een boodschappenlijstje en let erop dat ze woorden zoals 'yoghurt' en 'mayonaise' correct spelt. 													
Correct schrijven van zinnen en teksten																		
MD/ GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12				
L4 1.2.8	NL.12 9 NL.23 7 NL.23 8 NL.52 1		NL.243		<p>Schrijven zinnen en teksten met aandacht voor het gebruik van hoofdletters en interpunctie.</p> <p>MIA <i>Gebruik van hoofdletters en interpunctie:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • hoofdletter aan het begin van een zin • leesteken aan het einde van de zin: punt, uitroepeteken, vraagteken 													
L4 1.2.8	NL.12 9 NL.23 7 NL.23 9 NL.52 2		NL.244		<p>Schrijven zinnen en teksten met aandacht voor het gebruik van hoofdletters en interpunctie.</p> <p>MIA <i>Gebruik van hoofdletters en interpunctie:</i></p>													

				<ul style="list-style-type: none"> • hoofdletter aan het begin van een zin, inclusief uitzondering bij een zin die met een getal begint • leesteken in de zin: komma, dubbele punt 											
L6 1.2.6	NL.23 7 NL.24 0 NL.52 3		NL.245	<p>Schrijven zinnen en teksten met aandacht voor het gebruik van hoofdletters en interpunctie.</p> <p>MIA <i>Gebruik van hoofdletters en interpunctie:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • hoofdletter aan het begin van een zin, inclusief uitzonderingen zoals 's Morgens... en 14 dagen later... • hoofdletter aan het begin van een aanhaling • leesteken in de zin: dubbele aanhalingstekens 											
L4 1.2.8	NL.54 2		NL.246	<p>Schrijven zinnen in teksten met aandacht voor zinsstructuren.</p> <p>MIA <i>Zinnen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • enkelvoudige zinnen • mededelende zin <p><i>Zinsstructuren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin 											
L4 1.2.8		NL.543	NL.247	<p>Schrijven zinnen in teksten met aandacht voor zinsstructuren.</p> <p>MIA <i>Zinnen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • enkelvoudige zinnen • uitroepende zin, vragende zin, ontkennende zin, gebiedende wijs <p><i>Zinsstructuren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin 											
L4 1.2.8 L6 1.2.6		NL.543	NL.248	<p>Schrijven zinnen in teksten met aandacht voor zinsstructuren.</p> <p>MIA <i>Zinnen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • enkelvoudige en samengestelde zinnen • mededelende zin <p><i>Zinsstructuren:</i></p>											

					<ul style="list-style-type: none"> juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin 													
L4 1.2.8 L6 1.2.6	NL.54 4 NL.54 5		NL.249		<p>Schrijven zinnen in teksten met aandacht voor zinsstructuren.</p> <p>MIA <i>Zinnen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> enkelvoudige en samengestelde zinnen mededelende zin, uitroepende zin, vragende zin, ontkennende zin, gebiedende wijs <p><i>Zinsstructuren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> juiste woordvolgorde: met woorden op de juiste plaats in de zin, afgestemd op de soort zin 													

<p>KO</p> <p>De kleuters kunnen 1.2.8 door middel van tekenen, krabbels, symbolen, letter- of cijfervormen ideeën of gebeurtenissen vastleggen.</p>	<p>L4</p> <p>De leerlingen kunnen 1.2.9 kernwoorden, schema's of eenvoudige lijstjes noteren om teksten of mondelinge informatie uit vakdisciplines te onthouden of te ordenen. 1.2.10 teksten of mondelinge informatie uit vakdisciplines samenvatten in korte zinnen.</p>	<p>L6</p> <p>De leerling kan 1.2.7 het kernidee van teksten of mondelinge informatie uit vakdisciplines in eigen woorden formuleren. 1.2.8 een samenvatting schrijven met een kernidee, argumenten en relevante details. 1.2.9 bij vakdisciplines gestructureerde aantekeningen maken met kernwoorden.</p>
---	---	--

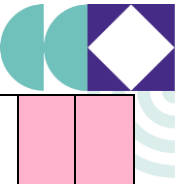
Schrijven om te leren

Noteren en samenvatten

MD/GO!	🚩	🔗	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.2.8	NL.124 NL.126 NL.177 NL.267 NL.618 WI.01 9 WI.02 4	NL.127 NL.284	NL.250		<p>Gebruiken tekeningen, krabbels, symbolen, letter- of cijfervormen om ideeën, gebeurtenissen en kennis vast te leggen.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> Lotje tekent een smiley naast haar opdracht om aan te geven dat ze het leuk vond om die te maken. Achilles vult de eerste letter van een woord aan met een zelf uitgevonden letterteken. 									
KO 1.2.8	NL.125 NL.177 NL.267		NL.251		<p>Geven de betekenis van hun schrijfproduct weer.</p>									

				<p>Voorbeeld Gilles toont met trots zijn prijslijst en zegt: "Ik heb een lijst gemaakt voor de winkel"</p>										
KO 1.2.8	NL.323		NL.252	<p>Gebruiken specifieke stukken uit het schrijfproduct als antwoord op een specifieke vraag.</p> <p>Voorbeeld De leraar vraagt aan Gilles wat hij schreef. Hij toont zijn prijslijst, zegt en wijst tegelijkertijd aan: "Ik schreef wortel, brood, banaan en de prijzen"</p>										
KO 1.2.8		NL.618	NL.253	<p>Gebruiken het schrijven geïntegreerd tijdens hun spel.</p> <p>MIA <i>Schrijven:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • tekeningen • al dan niet uitgevonden grafemen 										
KO 1.2.8	NL.125 NL.267		NL.254	<p>Schrijven teksten voor zelfgekozen doeleinden.</p> <p>Voorbeelden <i>Teksten voor zelfgekozen doeleinden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • kopiërend letters, woorden en zinnen schrijven voor eigen plezier • een eigen ervaring, belevenis, gevoelens... in een dagboek schrijven 										
L4 1.2.9	LL.047 WI.91 6		NL.255	<p>Noteren informatie in een aangeboden schematische voorstelling.</p> <p>MIA <i>Informatie:</i> uit verschillende vakdisciplines</p> <p><i>Schematische voorstelling:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • schema • lijst <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het is winter. De kinderen leren over weersverschijnselen die bij de winter horen. Ze leren ook dat daar aangepaste kledij bij hoort. Ze maken een lijstje van welke kledij geschikt is om in de winter te dragen. • In de les verkeer onderzoeken de kinderen welke soorten verkeersborden er zijn. Ze noteren in hun schema welke vormen en kleuren de aangeboden verkeersborden hebben, door de vorm te tekenen en in te kleuren. Samen met de leerkracht noteren ze er de naam bij en wat de betekenis van de combinatie van vorm en kleur is, zoals verbodsbord, gevaarsbord... Zo hebben ze een handig overzicht gemaakt van de soorten verkeersborden dat ze later nog kunnen raadplegen om de betekenis van een ongezien verkeersbord te achterhalen. 										

L4 1.2.9	NL.075		NL.256		Herkennen kernwoorden in teksten.													
L4 1.2.9			NL.257		Maken beknopte notities met behulp van kernwoorden uit teksten. MIA <i>Teksten:</i> <ul style="list-style-type: none"> • mondeling of schriftelijk aangeboden • van verschillende vakdisciplines 													
L4 1.2.9	NL.080 NL.135 WI.88 0	LL.048	NL.258		Gebruiken schematische voorstellingen bij het ordenen van inhoud uit teksten. MIA <i>Gebruiken:</i> <ul style="list-style-type: none"> • met gebruik van kernwoorden • met weergave van verbanden Voorbeelden <ul style="list-style-type: none"> • In een tekst over de verschillende diersoorten worden er verschillende voorbeelden gegeven. Suzanna en Doris maken samen een <u>lijstje</u> waarin ze per diersoort de voorbeelden opsommen. • Linde en Samia vergelijken twee landschappen met elkaar. Ze stellen dit voor in een venndiagram. 													
L4 1.2.10	NL.075 NL.135	NL.078	NL.259		Verwoorden de hoofdgedachte van een tekst in een korte zin. MIA <i>Tekst:</i> <ul style="list-style-type: none"> • een alinea of de volledige tekst <i>Verwoorden:</i> <ul style="list-style-type: none"> • met behulp van genoteerde kernwoorden 													
L4 1.2.10	NL.078 NL.135	LL.048	NL.260		Schrijven de hoofdgedachte van een tekst in een korte zin. MIA <i>Tekst:</i> <ul style="list-style-type: none"> • een alinea of de volledige tekst <i>Schrijven:</i> <ul style="list-style-type: none"> • met behulp van kernwoorden 													
L6 1.2.9		LL.049	NL.261		Maken gestructureerde aantekeningen met behulp van kernwoorden.													
L6 1.2.7	NL.075 NL.135	LL.049	NL.262		Schrijven in eigen woorden het kernidee van een tekst op.													

				MIA <i>Tekst:</i> een alinea of de volledige tekst													
	LL.050		NL.263	Verwoorden het belang van het samenvatten van teksten. Voorbeelden <i>Belang van samenvatten:</i> <ul style="list-style-type: none"> • informatie verwerven en onthouden • Een gelezen verhaal kort samenvatten omdat je het wil aanraden aan een vriend. 													
L6 1.2.8	NL.075 NL.135 NL.317	LL.050	NL.264	Vatten een tekst samen. MIA <i>Samenvatten:</i> <ul style="list-style-type: none"> • kernidee/hoofdgedachte • argumenten • relevante details 													
L6 1.2.8	NL.309	LL.050 NL.132 NL.135	NL.265	Vatten de inhoud van teksten samen, gebruikmakend van de tekststructuur/verhaalstructuur. MIA <i>Tekststructuur/verhaalstructuur:</i> <ul style="list-style-type: none"> • vormelijke elementen van tekststructuur/verhaalstructuur: titel, tussentitel, alinea, hoofdstuk, bladzijde, regel, cursief, vet, tekstopmaak • inhoudelijke elementen van tekststructuur: oorzaak-gevolgstructuur, chronologische opbouw, probleem-oplossingsstructuur, vergelijkende opbouw, beschrijvende opbouw • inhoudelijke elementen van verhaalstructuur: begin (kennismaking: personages, situatie, plaats), midden (probleem en obstakels), slot (oplossing en afloop); chronologische opbouw Te hanteren begrippen het hoofdstuk, de bladzijde, de alinea, de regel, de titel, de tussentitel, de tekstopmaak, cursief, vet													
	IT.053 NL.096 NL.099	NL.097	NL.266	Schrijven teksten op basis van informatie, verzameld uit verschillende bronnen (synthese).													

KO De kleuters kennen	L4 De leerlingen kunnen	L6 De leerling kan 1.2.3 een digitale tekst schrijven.
--	--	--

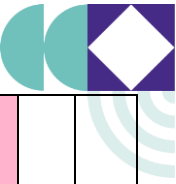

<p>1.2.9 de functie van schriftelijke taal om te informeren of te communiceren.</p> <p>De kleuters kunnen</p> <p>1.2.10 ideeën aanbrengen voor een tekst vanuit aangeboden inhoud, eigen ervaringen, of creatieve ideeën.</p>	<p>1.2.11 met behulp van enkele gepaste tekstkenmerken specifieke teksten formuleren. < bv. een stappenplan, een brief ></p> <p>1.2.12 bedenken wat de inhoud van een tekst kan zijn en hiervoor gebruik maken van hun vakspecifieke kennis en voorkennis.</p> <p>1.2.13 ideeën verzamelen en ordenen voor een tekst via een woordspin of schema.</p> <p>1.2.14 teksten schrijven met aandacht voor gepaste inhoud.</p> <p>1.2.15 structuur in een tekst aanbrengen: begin, midden en slot.</p> <p>1.2.16 teksten schrijven met aandacht voor woordkeuze en zinsconstructies afgestemd op het beoogde publiek.</p> <p>1.2.17 teksten schrijven met een verzorgde tekstopmaak aangepast aan het tekstdoel.</p> <p>1.2.18 teksten herlezen en op aanwijzing herschrijven.</p> <p>1.2.19 teksten schrijven met aandacht en doorzettingsvermogen.</p>	<p>1.2.10 met behulp van enkele gepaste tekstkenmerken specifieke teksten formuleren. < bv. bij een reclametekst, een nieuwsbericht ></p> <p>1.2.11 bedenken wat de inhoud van een tekst kan zijn en hiervoor gebruik maken van zijn/haar vakspecifieke kennis en voorkennis en relevante strategieën: brainstorm, vragen stellen en associëren.</p> <p>1.2.12 ideeën verzamelen en ordenen voor een tekst en hierbij indien relevant een plan of structuur opstellen.</p> <p>1.2.13 teksten schrijven met aandacht voor gepaste en samenhangende inhoud.</p> <p>1.2.14 een herkenbare en eenvoudige structuur aanbrengen in teksten met inbegrip van titels, tussentitels, alinea's, en gebruik van structuraanduiders (verwijs, bindings- en signaalwoorden).</p> <p>1.2.15 een doelgerichte formulering hanteren met variatie in zinsbouw en gepaste woordkeuze met gebruik van figuurlijk taalgebruik en een gepast register afgestemd op het beoogde publiek.</p> <p>1.2.16 kritisch reflecteren op teksten en ze op aanwijzing herschrijven.</p> <p>1.2.17 teksten schrijven met een verzorgde (digitale) tekstopmaak in functie van verzenden of publiceren.</p> <p>1.2.18 het schrijfproces met aandacht en doorzettingsvermogen doorlopen.</p>
--	---	---

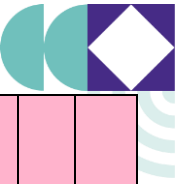
Schrijven om te delen

Invloed van de auteur op de lezer

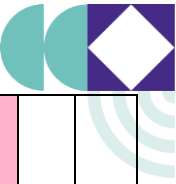
MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
KO 1.2.9	NL.250 NL.251 NL.254		NL.267		Illustreren de functies van geschreven taal. MIA <i>Functies van geschreven taal:</i> <ul style="list-style-type: none"> • om te informeren • om te communiceren 									
L4 1.2.16	NL.298 NL.567		NL.268		Illustreren dat je als auteur invloed kan uitoefenen op de lezer. MIA <i>Invloed auteur:</i> <ul style="list-style-type: none"> • taalgebruik 									

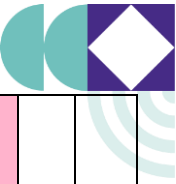
				<ul style="list-style-type: none"> woordkeuze <p>Voorbeelden <i>Invloed auteur:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> In een spannend verhaal kies je geschikte woorden om als auteur te beschrijven wat een angstig personage voelt, ziet en hoort. De lezer kan deze spanning als het ware in zijn lichaam voelen. Als auteur van een informatiebrochure kies je voor korte, krachtige zinnen en duidelijke afbeeldingen. Zo moet de lezer weinig moeite doen om te lezen en is die toch goed geïnformeerd. 													
L4 1.2.16	NL.567		NL.269	<p>Reflecteren samen over de invloed die elkaars schrijfproducten uitoefenen op lezers.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> Evi maakte een poster om iedereen duidelijk te maken dat bananenschillen in de groenafvalbak horen. Ze kleurde de afvalbak groen en tekende een pijl van de bananenschil naar de vuilbak. Evi en haar klasgenoten reflecteren samen over de duidelijkheid van deze boodschap. Ze leggen aan elkaar uit hoe zij de boodschap op de poster van Evi begrijpen. Mehmet maakte een verslag met een tekening over de voetbalmatch. Mehmet schreef in grote letters wat de supporters riepen en hij gebruikte uitroeptekens. Mehmet en zijn klasgenoten reflecteren samen over de tekstopmaak. Zij leggen aan elkaar uit in hoeverre grote letters en uitroeptekens duidelijk maken dat de supporters roepen. Daria schreef een spookverhaal. De leerlingen ervaren hoe spannend het is door de manier waarop Daria beschrijft hoe het hoofdpersonage kippenvel krijgt en rilt van angst wanneer ze een deur hard hoorde dichtklappen. Daria en haar klasgenoten reflecteren samen over de spanning in het verhaal. Ze geven aan welke woorden of woordgroepen het verhaal voor hen spannend maken. 													
L6 1.2.15	NL.275 NL.276		NL.270	<p>Geven weer wat hen als auteur motiveert om iets te schrijven wat invloed kan uitoefenen op de lezers.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> Dario schreef als auteur van een fantastisch verhaal over de knotsgekke avonturen van een kind om de lezers plezier te doen beleven aan een fantasievol verhaal. Misha wil als auteur dierenleed onder de aandacht brengen door een schokkende poster van een verwaarloosd huisdier te maken. 													
Schrijfproces sturen																	
MD/ GO!			Nr.	E/B/ G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12			
Schrijfstrategieën																	
L4 1.2.11	NL.383 LL.017		NL.271	<p>Beschrijven stappen van een schrijfproces.</p>													

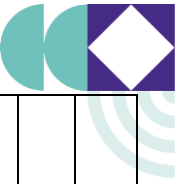
L4 1.2.12 L4 1.2.13 L4 1.2.14 L4 1.2.15 L4 1.2.16 L4 1.2.17 L4 1.2.18 L6 1.2.10 L6 1.2.11 L6 1.2.12 L6 1.2.13 L6 1.2.14 L6 1.2.15 L6 1.2.16 L6 1.2.17	LL.032 LL.033				<p>MIA <i>Schrijfproces:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • schrijven voorbereiden • boodschap formuleren • reviseren • verzenden/ publiceren • reflecteren op het schrijfproces 														
L4 1.2.19 L6 1.2.18	LL.010 LL.011 LL.017	LL.035	NL.272		<p>Voeren de stappen van het schrijfproces nauwkeurig uit.</p> <p>MIA <i>Uitvoeren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • met aandacht • met doorzettingsvermogen 														
Schrijven voorbereiden																			
KO 1.2.9			NL.273		<p>Beschrijven het schrijfdoel en -publiek.</p> <p>Voorbeelden <i>Schrijfdoel en -publiek:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Binnenkort gaan de kleuters op bezoek in het rusthuis. Samen met de meester schrijven ze een brief om de inwoners van het rusthuis te vertellen dat ze ernaar uitkijken om samen spelletjes te spelen en dat ze een verrassing voor hen hebben. Samen met de meester verwoorden de kleuters dat ze een brief schrijven aan de rusthuisbewoners (publiek) om hen te informeren over wat ze komen doen (doel). • Richard (publiek) is ziek. Alle kinderen van de klas hebben een tekening voor hem gemaakt. Samen met de juf schrijven de kleuters een kaartje met beterschapswensen (doel). De kleuters brengen samen met de juf het hele pakket naar de post. 														

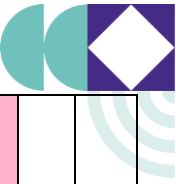
L4 1.2.16	NL.120 NL.301 NL.573 NL.574		NL.274	<p>Beschrijven het schrijfdoel en -publiek.</p> <p>MIA <i>Beschrijven:</i> gebruik makend van het communicatiemodel: zender, ontvanger, boodschap, kanaal</p>										
L6 1.2.15	NL.120 NL.270	NL.575	NL.275	<p>Beschrijven het schrijfdoel en -publiek.</p> <p>MIA <i>Beschrijven:</i> gebruik makend van het communicatiemodel: doel, medium, effect</p>										
L4 1.2.16 L6 1.2.15	NL.120 NL.270 NL.301 NL.362		NL.276	<p>Bepalen het schrijfdoel en -publiek.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> Sara heeft een raadsel geschreven en hangt het op het prikbord achteraan in de klas. Aan haar klasgenoten én de meester (publiek) vertelt ze dat zij hun oplossing (doel) op een papiertje mogen noteren en in de pot stoppen. Aan het einde van de week kijkt ze na of er iemand het raadsel heeft opgelost. Het juiste antwoord hangt ze bij het raadsel op het prikbord. Tiago, Zayn en Matteo kiezen ervoor om een mail te schrijven naar het jeugdverblijf (publiek) waar ze binnenkort met de klas naartoe gaan. Ze willen weten of er een lift in het gebouw is zodat Zayn met zijn rolstoel naar de tweede verdieping kan gaan (doel). 										
L4 1.2.11 L6 1.2.10	NL.385		NL.277	<p>Selecteren een teksttype dat het best bij het schrijfdoel en het -publiek past.</p> <p>MIA <i>Teksttype:</i> uit een variatie aan teksten</p>										
L4 1.2.11 L6 1.2.10	NL.120		NL.278	<p>Reflecteren over de keuze van teksttype in functie van het schrijfdoel.</p>										
L4 1.2.12 L4 1.2.13 L4 1.2.15	NL.308 NL.384 NL.386 WI.88 0 IT.049		NL.279	<p>Beschrijven manieren om een bepaald schrijfonderwerp voor te bereiden.</p> <p>MIA <i>Manieren om een schrijfonderwerp voor te bereiden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> inhoud bedenken, gebruikmakend van vakspecifieke kennis en voorkennis verzamelen van ideeën en informatie via een woordspin of schema selecteren van ideeën en geschikte informatie ordenen van ideeën en verzamelde informatie via een woordspin of schema 										

				<ul style="list-style-type: none"> • structureren van ideeën en verzamelde informatie: begin, midden, slot <p>Te hanteren begrippen het begin, het midden, het slot</p> <p>Voorbeelden <i>Manieren om een schrijffonderwerp voor te bereiden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • inhoud bedenken, verzamelen en ordenen gebruik makend van een woordspin, mindmap, tabel • inhoud selecteren en structureren gebruik makend van een stroomschema, tijdlijn, venndiagram, boomdiagram 										
L6 1.2.11 L6 1.2.12 L6 1.2.14	NL.309 NL.386 WI.88 1 IT.052 IT.053		NL.280	<p>Beschrijven manieren om een bepaald schrijffonderwerp voor te bereiden.</p> <p>MIA <i>Manieren om een schrijffonderwerp voor te bereiden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • inhoud bedenken, gebruikmakend van vakspecifieke kennis en voorkennis • inhoud bedenken met behulp van strategieën: brainstorm, vragen stellen, associëren • verzamelen van ideeën en informatie • selecteren van ideeën en geschikte informatie • ordenen van ideeën en verzamelde informatie • structureren van ideeën en verzamelde informatie: titel, tussentitels, alinea's, structuuraanduiders <p>Te hanteren begrippen de titel, de tussentitel, de alinea, verwijswaarden, verbindingswoorden</p> <p>Voorbeelden <i>Manieren om een schrijffonderwerp voor te bereiden:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • inhoud bedenken en verzamelen gebruik makend van een woordspin, mindmap, tabel • inhoud selecteren en structureren gebruik makend van een stroomschema, tijdlijn, venndiagram, boomdiagram 										
L4 1.2.13 L6 1.2.12	NL.386		NL.281	<p>Ordenen verzamelde ideeën en informatie over het bepaalde schrijffonderwerp.</p>										
L4 1.2.13			NL.282	<p>Selecteren relevante ideeën en informatie die in de geschreven tekst zullen worden verwerkt.</p>										
L6 1.2.12			NL.283	<p>Selecteren geschikte informatie uit verschillende (relevante) bronnen.</p>										
				Boodschap formuleren										
KO 1.2.10	NL.389	NL.250	NL.284	<p>Dragen bij aan een tekst om eigen ervaringen, creatieve ideeën en aangeboden inhoud vast te leggen.</p>										

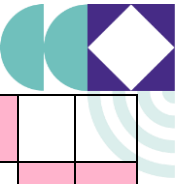

KO 1.2.10	NL.250 NL.390		NL.285	<p>Schrijven teksten over voor hen bekende onderwerpen.</p> <p>MIA <i>Schrijven:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • samen met de leraar • met letters, cijfers en al dan niet uitgevonden tekens 													
KO 1.2.10			NL.286	<p>Begrijpen het principe van hardop schrijven.</p> <p>MIA <i>Principe van hardop schrijven:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • gedachten weergeven in de vorm van woorden, zinnen en teksten • zinnen en formuleringen uitproberen 'in mijn hoofd' 													
L4 1.2.14 L4 1.2.16	NL.246 NL.247 NL.277		NL.287	<p>Schrijven korte teksten.</p> <p>MIA <i>Korte teksten:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • met meestal één inhoudselement • vaak met chronologische opbouw • korte zinnen, meestal enkelvoudig, grammaticaal eenvoudig 													
L4 1.2.11 L4 1.2.14 L4 1.2.16	NL.248 NL.249 NL.298 NL.307 NL.310	NL.277	NL.288	<p>Schrijven langere teksten.</p> <p>MIA <i>Langere teksten:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • met enkele inhoudselementen • met chronologische opbouw • langere zinnen, naast enkelvoudige ook samengestelde zinnen 													
L6 1.2.10 L6 1.2.13 L6 1.2.15	NL.249 NL.298 NL.307 NL.311	NL.277	NL.289	<p>Schrijven langere teksten.</p> <p>MIA <i>Langere teksten:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • met meerdere, samenhangende inhoudselementen: de tekst bevat steeds meer details, karakters worden steeds meer uitgediept, ideeën worden steeds dieper uitgewerkt • variatie in zinsbouw • gepaste woordkeuze • figuurlijk taalgebruik • register afgestemd op het publiek 													
				Reviseren													
L4 1.2.18		LL.063	NL.290	<p>Verbeteren hun schrijfproducten op basis van feedback.</p> <p>Voorbeelden</p>													

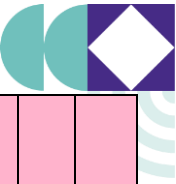

				<ul style="list-style-type: none"> Shari kan heel goed vriendschapsbandjes maken. Ze maakt een stappenplan voor haar klasgenootjes, zodat die zelf vriendschapsbandjes kunnen maken. Ze beschrijft hoe de draden aan elkaar geknoopt moeten worden, maar vergeet te schrijven dat het een stappenplan is om vriendschapsbandjes te maken. Haar klasgenootjes geven haar hierover feedback. Shari verbetert haar werk door een passende titel bovenaan haar stappenplan te schrijven. In zijn verhaal gebruikt Bert vaak erg lange zinnen zonder komma's. Bij een klassikale leesbeurt door de meester valt het de leerlingen op dat er weinig leestekens gebruikt zijn. Bert gaat er meteen mee aan de slag. Het helpt hem om daarbij de zinnen zachtjes aan zichzelf voor te lezen. Zo merkt hij wanneer er een komma moet komen om adem te halen. 														
L4 1.2.18	NL.397 NL.399	LL.058	NL.291	<p>Lezen zelfgeschreven schrijfproducten na.</p> <p>MIA <i>Nalezen:</i> verbeteren foutjes die ze zelf opmerken alvorens hun werk in te leveren</p>														
L4 1.2.18 L6 1.2.16		LL.058	NL.292	<p>Gaan in dialoog met elkaar bij het reviseren van hun schrijfproducten.</p> <p>MIA <i>Reviseren:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> tekststructuur zinsbouw woordgebruik tekstconventies spelling <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> Levi las zijn zelfgeschreven verhaal voor in de klas. De klasgenoten konden meelesen op het Smartboard. Nona merkt op dat het hoofdpersonage zeer goed beschreven is: ze kan zich inbeelden hoe die eruitziet en hoe die zich voelt. (woordgebruik) Jax en Phil schreven een krantenartikel over de klasuitstap voor de schoolkrant. Lien en Frauke lezen het artikel na. Ze ervaren de tekst als verwarrend omdat alle gebeurtenissen door elkaar zijn opgesomd. Ze helpen Jax en Phil om de tekst goed te structureren. 														
		LL.053	NL.293	<p>Illustreren hulpmiddelen om schrijfproducten te reviseren.</p> <p>MIA <i>Hulpmiddelen:</i> woordenboek</p>														
		LL.054	NL.294	<p>Illustreren hulpmiddelen om schrijfproducten te reviseren.</p>														

				Voorbeelden <i>Hulpmiddelen:</i> woordenboek, spellingscorrector														
		LL.050	NL.295	Gebruiken hulpmiddelen bij het reviseren van schrijfproducten.														
Verzenden/ publiceren																		
			NL.296	Tonen een selectie aan eigen schrijfproducten.														
			NL.297	Selecteren uit eigen geschreven teksten welke ze willen delen met anderen. MIA <i>Eigen geschreven teksten:</i> <ul style="list-style-type: none"> • persoonlijke teksten • teksten van de groep 														
L4 1.2.16 L4 1.2.17 L6 1.2.15 L6 1.2.17	NL.248 NL.249 NL.268 NL.274 NL.275 NL.362 NL.364 NL.499		NL.298	Illustreren criteria waaraan een schrijfproduct dat ze willen delen met anderen moet voldoen. MIA <i>Criteria:</i> <ul style="list-style-type: none"> • afgestemd op het publiek • gepast taalregister • gepaste woordkeuze • figuurlijk taalgebruik • variatie aan zinsbouw • gepaste tekstopmaak • gepaste kanaal en medium: geschreven tekst Voorbeelden <i>Gepaste kanaal en medium - geschreven tekst:</i> een kartonboekje voor een verhaal voor jonge kleuters, een poster om een oproep te doen aan kinderen, een brief aan een ouder persoon														
	IT.042 IT.043	NL.119	NL.299	Illustreren presentatievormen voor schrijfproducten. Voorbeelden <i>Presentatievormen:</i> een klaskrant, een poster, een dagboek, een presentatie, een leesboek, een informatiemuur														
			NL.300	Bepalen een presentatievorm in functie van het schrijfdoel en publiek.														
L4 1.2.17	NL.274 NL.276 NL.298 NL.307		NL.301	Schrijven teksten met een verzorgde tekstopmaak. MIA <i>Schrijven:</i>														

					passend bij het schrijfdoel													
L6 1.2.17	NL.133 NL.298 NL.307	NL.176 IT.043	NL.302		Schrijven teksten met een verzorgde opmaak. MIA <i>Verzorgde opmaak:</i> <ul style="list-style-type: none"> • handgeschreven • digitaal 													
L6 1.2.17	NL.133 NL.298 NL.307	IT.043 NL.176	NL.303		Gebruiken digitale middelen om geschreven teksten vorm te geven. MIA <i>Geschreven teksten:</i> <ul style="list-style-type: none"> • voor verschillende doeleinden en -groepen <i>Vormgeven:</i> <ul style="list-style-type: none"> • volgens gangbare schrijfconventies Voorbeelden <i>Digitale middelen:</i> <ul style="list-style-type: none"> • verschillende devices (of dragers) • tekstverwerkers • presentatiesoftware 													
					Reflectie op het schrijven													
L4 1.2.18 L6 1.2.16	LL.053 LL.054 LL.057		NL.304		Duiden de gemaakte keuzes bij het schrijven van een tekst in functie van het schrijfdoel. MIA <i>Duiden gemaakte keuzes:</i> <ul style="list-style-type: none"> • over het eigen schrijfproces en schrijfproduct • over het schrijfproces en schrijfproduct van anderen Voorbeelden <i>Keuzes in functie van het schrijfdoel:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Een brief schrijven op een wisbordje is niet handig. • De structuur ‘inleiding – midden – slot’ gebruiken bij het schrijven van een verhaal. • Bij een presentatie schrijf je trefwoorden, géén zinnen. • Bij een verslag over ons groepswork schrijven we hoe we te werk zijn gegaan, in de juiste volgorde. • In een versje dat we schrijven voor de kleuters van de eerste kleuterklas, gebruiken we geen moeilijke woorden. 													

L4 1.2.18 L6 1.2.16	LL.053 LL.054 LL.057		NL.305		<p>Vergelijken de eigen intentie als schrijver met de interpretatie van het publiek over hun eigen geschreven tekst.</p> <p>Voorbeelden <i>De eigen intentie en interpretatie van het publiek:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Ik schreef een instructie om een doosje van papier te vouwen. Ik zie dat mijn klasgenoten er niet in slagen om met behulp van mijn instructie succesvol een doosje te vouwen. Mijn instructie is dus niet duidelijk genoeg. Ik schreef een recensie over een boek dat ik héél goed vind. Ik zie dat mijn klasgenoten dit boek nu ook willen lezen. Ik ben erin geslaagd om mijn enthousiasme over het boek over te brengen op de klasgenoten die mijn recensie lazen. 												
L4 1.2.18 L6 1.2.16		LL.054 LL.057	NL.306		<p>Reflecteren over hun persoonlijke schrijfstijl.</p> <p>MIA <i>Reflecteren:</i> op kenmerken van hun teksten die specifiek zijn voor hun eigen schrijfstijl</p>												

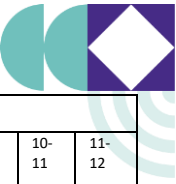
Schrijfconventies

MD/GO!	■	∞	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
L4 1.2.17 L6 1.2.17			NL.307		<p>Schrijven teksten met aandacht voor schrijfconventies.</p> <p>MIA <i>Schrijfconventies:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> leesbaar handschrift tekstopmaak afgestemd op teksttype en schrijfdoel met aandacht voor een passende bladschikking: schrijven naast de kantlijn, schrijven op de schrijflijn, spaties tussen woorden, zinnen en alinea's, afspraken rond het gebruik van leestekens <p>Te hanteren begrippen tekstopmaak, cursief, vet</p>									

Tekststructuur/verhaalstructuur

MD/GO!	■	∞	Nr.	E/B/G	Leerlijn	2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
L4 1.2.12 L4 1.2.15		NL.135	NL.308		<p>Gebruiken kennis over tekststructuur/verhaalstructuur om de eigen gedachten te structureren ter voorbereiding op het uiteindelijke schrijfproduct.</p> <p>MIA <i>Tekststructuur:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> vormelijke structuur 									

				<ul style="list-style-type: none"> inhoudelijke structuur: oorzaak-gevolgstructuur, chronologische opbouw, probleem-oplossingstructuur, vergelijkende opbouw, beschrijvende opbouw <p>Te hanteren begrippen de tekst, het begin, het midden, het slot</p>												
L6 1.2.11 L6 1.2.14	NL.132 NL.133 NL.265 NL.280 NL.298 NL.315	NL.135	NL.309	<p>Gebruiken kennis over tekststructuur/verhaalstructuur om de eigen gedachten te structureren ter voorbereiding op het uiteindelijke schrijfproduct.</p> <p>MIA <i>Tekststructuur:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> vormelijke structuur inhoudelijke structuur: oorzaak-gevolgstructuur, chronologische opbouw, probleem-oplossingstructuur, vergelijkende opbouw, beschrijvende opbouw <p>Te hanteren begrippen de titel, de tussentitel, de alinea, de structuuraanduiders</p>												
L4 1.2.15	NL.288	NL.134	NL.310	<p>Schrijven teksten met een eenvoudige en herkenbare structuur die bij het teksttype past.</p> <p>Voorbeelden <i>Teksten met eenvoudige en herkenbare structuur:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> een recept: ingrediënten, werkwijze een brief: plaats en datum, aanhef, slot 												
L6 1.2.14	NL.289 NL.373		NL.311	<p>Schrijven steeds complexer wordende teksten in een structuur die bij het teksttype past.</p> <p>Voorbeelden <i>Steeds complexer worden teksten:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> een brochure: omslag met titel en afbeelding of logo; introductie; informatief gedeelte met alinea's en tussentitels, contactgegevens een verhaal: inleiding-midden-slot 												
L6 1.2.15	NL.249 NL.298		NL.312	<p>Schrijven teksten met variatie in zinsbouw.</p>												
L4 1.2.15 L6 1.2.14			NL.313	<p>Tonen hun kennis over tekststructuur/verhaalstructuur in verschillende contexten.</p> <p>Voorbeelden</p> <ul style="list-style-type: none"> Levi leest een stappenplan om pannenkoeken te bakken. Hij zegt dat er eerst een lijst met benodigdheden staat, gevolgd door duidelijke instructies in volgorde. Hij herkent dat dit een instructietekst is. Rebecca vertelt een zelfverzonnen verhaal aan haar klasgenoten. Ze begint met wie en waar, daarna vertelt ze wat er misloopt en eindigt met hoe het opgelost wordt. Ze gebruikt bewust de opbouw van een verhaalstructuur. 												

Verbanden													2,5-4	4-5	5-6	6-7	7-8	8-9	9-10	10-11	11-12
MD/GO!			Nr.	E/B/G	Leerlijn																
L6 1.2.14	NL137		NL314		Gebruiken structuuraanduiders om verbanden in teksten weer te geven. MIA <i>Structuuraanduiders:</i> signaalwoorden die de volgorde aanduiden Voorbeelden <i>Structuuraanduiders:</i> eerst, toen, daarna																
L6 1.2.14	NL138 NL139 NL140 NL308 NL309 NL530		NL315		Illustreeren het gebruik van structuuraanduiders. MIA <i>Structuuraanduiders:</i> <ul style="list-style-type: none"> • verwijswaarden: verwijzen naar iemand of iets wat eerder in de tekst genoemd was • verbindingswoorden: leggen verbanden tussen zinnen en tussen alinea's • signaalwoorden: geven het soort verband tussen zinnen en tussen alinea's weer (tijd: eerst, toen, daarna; oorzaak: omdat, doordat; gevolg: zodat, waardoor; tegenstelling: maar; opsomming: en, bovendien; conclusie: dus, daarom) Voorbeelden <i>Structuuraanduiders:</i> <ul style="list-style-type: none"> • Het konijn van <u>Alice</u> was verdwenen. Alle burens hielpen <u>haar</u> zoeken. (verwijswaard) • Juf Jo was ervan overtuigd dat <u>onze school</u> kampioen zou worden. We hadden dan <u>ook</u> goed getraind. (verbindingswoord) • Meester Steve gelooft dat het ons zal lukken om heerlijke pannenkoeken te bakken. <u>Maar</u> dan is het wel nodig om de ingrediënten precies af te meten. (signaalwoord) 																
L6 1.2.14	NL138 NL139 NL140		NL316		Gebruiken structuuraanduiders om verbanden in teksten weer te geven. MIA <i>Structuuraanduiders:</i> <ul style="list-style-type: none"> • verwijswaarden: verwijzen naar iemand of iets wat eerder in de tekst genoemd was • verbindingswoorden: leggen verbanden tussen zinnen en tussen alinea's • signaalwoorden: geven het soort verband tussen zinnen en tussen alinea's weer 																
L6 1.2.14	NL264		NL317		Gebruiken structuuraanduiders om verbanden in teksten weer te geven. MIA <i>Structuuraanduiders:</i>																

